

ТРУД И СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ

СОЦИАЛНО- ИКОНОМИЧЕСКИ БАРОМЕТЪР

Ефекти от пандемията и държавната
политика върху туристическия сектор

Божин Трайков
Август 2021

Предизвиканата от пандемията криза имаше опустошителни последици за туристическия сектор в цял свят през 2020 г., като България не правеше изключение.

През летния туристически сезон на 2021 г., обаче, туризмът в страната постигна рязко възстановяване, като някои общини дори отчетоха рекордни приходи от туризъм.

Туристическият бранш може да се възползва от много от извънредните мерки за подпомагане, предлагани от държавата, но не са предвидени гаранции, че средствата ще стигнат до работниците.

ТРУД И СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ

СОЦИАЛНО- ИКОНОМИЧЕСКИ БАРОМЕТЪР

Ефекти от пандемията и държавната
политика върху туристическия сектор

„Барикада“ е колектив от журналисти и анализатори, поддържащ онлайн портали на български, английски и румънски език. Изданията съществуват от 2016-та година и са съсредоточени върху новини, анализи и критика на властващия в последните десетилетия модел за пълно подчиняване на обществата на пропазарните политики, разкъсването на социалната тъкан и последствията от философията на егоизма и индивидуализма. Разчитайки на широка палитра от автори в център-лявото поле, „Барикада“ поставя в основата на своята работа проблемите с неравномерното разпределение на ползите от глобализацията и губещите от нея, изострените социални конфликти, посегателствата върху социалните и човешки права, нуждата от всеобщо, достъпно и качествено здравеопазване и образование, застрашително растящите неравенства по света и др.

Съдържание

	ВЪВЕДЕНИЕ	2
1.	МЕРКИ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР	4
2.	СЪСТОЯНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР	6
3.	НЕДОВОЛНИТЕ И ИСТИНСКИТЕ ГУБЕЩИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР	10
3.1	Недоволство: искания и протести	
3.2	на туристическия сектор.....	10
	Положение на работниците в сектора.....	11
4.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	12
	Списък на фигури.....	13

ВЪВЕДЕНИЕ

Пандемията COVID-19 предизвика здравна и икономическа криза с опустошителни последици за развиващите се страни, особено за тези, които зависят от туризма. В резултат на въведените забрани, карантини и значителни ограничения на националната и международната мобилност, туристическият сектор претърпя тежки финансови загуби. Броят на пристигащите международни туристи е намалял със 74 % през 2020 г. в сравнение с предходната година. В много от развиващите се страни посетителите са намалели с 80-90 %. За 2020 г. загубите се оценяват на 460 млрд. долара, пет пъти повече от тези по време на финансовата криза от 2009 г. А спадът в световния туризъм ще струва повече от 4 трилиона долара на глобалната икономика за 2020 и 2021 г.¹

Само в Европейския съюз туристическият сектор осигурява работа на 22,6 милиона души, което отговаря на 11,2% от общата заетост в блока. За 2019 г. секторът е допринесъл с 9,5% за БВП на ЕС.² Този сектор включва редица различни дейности и бизнеси: доставчици на информация и услуги офлайн и онлайн (туристически офиси, цифрови платформи, доставчици на технологии в областта на пътуванията), туристически агенти и туроператори, доставчици на настаняване, организации за управление на дестинации, туристически атракции и пътнически транспортни дейности. Освен това туризмът и транспортът са промишлени сектори (напр. строителството, самолетостроенето, корабостроенето). Наред с големите мултинационални корпорации, в сектора работят и огромен брой малки и средни предприятия, като техният дял достига 90 %.

¹ <https://www.unwto.org/news/global-economy-could-lose-over-4-trillion-due-to-covid-19-impact-on-tourism>

² https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-commission-tourism-transport-2020-and-beyond_bg.pdf

България не остана изключение от глобалната кризисна тенденция. Според зам.-министъра на туризма Даниела Стоева, която е и бивш председател на УС на Асоциацията на българските туроператори и туристически агенти, общите нереализирани приходи за хотелиери, ресторанти, туроператори, туристически агенти, търговия на дребно, транспорт на туристи, про-

изводство на храни и напитки, култура, рекреация и много други отрасли на икономиката, работещи за туризма, надхвърлят 6 млрд. лв. за 2020 и първата половина на 2021, поради непристигнали туристи.³ По данни на Световната организация по туризъм (UNWTO) за 2020 г. в България са пристигнали с 60% по-малко туристи спрямо предходната 2019 г.⁴

³ <https://tourismboard.bg/news/daniela-stoeva-nerealizirane-prihodi-za-turizma-nadhvarlyat-6-mlrd-lv/>

⁴ <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>

1

МЕРКИ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

Във връзка с настъпилата икономическа криза, правителството на Бойко Борисов се принуди да предприеме редица мерки, формулирани като мерки за подпомагане на бизнеса и работещите. От мерките приети за подпомагане на икономиката правителството насочи значителни усилия към туристическия сектор. Доколко обаче тези мерки бяха адекватни за спасяване на работни места и доколко Борисовият кабинет остана верен на неолибералния си характер?⁵ Адекватни ли са мерките за целта, която уж си поставяха – спасяване на работни места, или бяха в полза изцяло на работодателите?

Въпреки принципната си съпротива срещу промени в данъчната система, след среща на бившия премиер Борисов с представители Асоциацията на заведенията в България (АЗБ) и Българската хотелиерска и ресторантьорска организация (БРХА), правителството въведе изменение на Закона за добавена стойност (ЗДДС), което бе гласувано в парламента. С изменението на ЗДДС се намали облагаемостта по ДДС от 20% на 9% за хотелиерския и ресторантьорския сектори.⁶

Т.нар мярка „60/40“, основният извънреден инструмент, предвиден за запазване на заетостта по време на пандемията, се отнася за всички сектори. Тази мярка може да се използва само при положение, че работодателят има финансова възможност и е склонен, а не задължен да изплати пълния размер на работната заплата. Предприятията трябва да са регистрирали спад на приходите от продажби с не по-малко от 20 на сто, да нямат задължения към НАП и общините, да нямат влезли в сила наказателни постановления за нарушения на Кодекса на труда или Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност. Средства се изплащат за работници и служители, които през периода от 13 март до 31 декември 2020 г. са

работили на непълно работно време, ползвали са отпуск на основание чл. 173а от Кодекса на труда, или работата им е била преустановена поради въведени временни ограничения на дейността. Те следва да са били в трудово правоотношение с работодателя преди 1 януари 2021 г.⁷

От началото на въвеждане на мярката „60/40“ държавата е изплатила на сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ 169 748 558 лв., което е втората по големина сума в рамките на програмата. Повече пари е получила само преработвателната промишленост - 539 451 503 лв.⁸

Както икономистът Ваня Григорова подчертава, мярката „60/40“ бе конструирана от правителството на Борисов в полза на работодателите и в ущърб на работниците. Това отваря вратички за злоупотреби – няма механизъм, който да задължава работодателите да изплащат пълния размер на работната заплата, няма механизъм, който да контролира пращането на служители в платен отпуск, докато работодателят се възползва от изплатените средства, а от проучването на Григорова се разбира, че мнозинството от фирмите са кандидатствали само за заплатите на управителя и висшия мениджмънт.⁹

Мярка „80/20“ бе въведена, за да подпомогне конкретно секторите „Туризъм“, „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Транспорт“. По тази мярка се изплащат по 290 лв. на одобрен кандидат, но е допустимо да се комбинира с „60/40“, като подпомагането не бива да надвишава 80% от осигурителния доход на служителя, а работодателят трябва да е отчел поне 20% намаление на приходите. В тази сума се включват данъци и осигуровки за сметка на работника и на работодателя, поради което чистата сума, която стига до работещия, е 189 лв. Финансовият ресурс е в размер на 80 млн. лв.

⁵ <https://baricada.org/2020/10/24/jipka-economy/>

⁶ [https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2137204797/issue/6227/zakon-za-izmenenie-na-zakona-za-mestnite-danatsi-i-taksi-\(dv-br-117-ot-1997-g\)](https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2137204797/issue/6227/zakon-za-izmenenie-na-zakona-za-mestnite-danatsi-i-taksi-(dv-br-117-ot-1997-g))

⁷ https://esc.bg/wp-content/uploads/2021/07/ESC_4_007_2021.pdf

⁸ <https://www.minfin.bg/bg/news/11408>

⁹ <https://baricada.org/2020/05/29/60-40-propaganda-fakti/>

Мярка „Заетост за теб“ по Оперативна програма развитие на човешките ресурси дава възможност на работодатели да наемат безработни лица. Това е безвъзмездна помощ в размер на МРЗ, като дължимите осигуровки се покриват от работодателя. За секторите „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Туристическа агентска и операторска дейност; други дейности, свързани с пътувания и резервации“ са предвидени 50 млн. лв. Мярката бе удължена до 2022 г.¹⁰

За туроператорите от средата на март се въведе субсидиране на чартърни полети от 35 евро на седалка. За тези фирми е предвидена и безвъзмездна помощ с прогнозен бюджет от 16 491 711,63 лв по Схема BG-176789478-2021-03. Безвъзмездните средства се предоставят като държавна помощ съгласно раздел т. 3.1 от Временната рамка за мерки за държавна помощ в подкрепа на икономиката в условията на сегашния епидемичен взрив от COVID-19, приета на 19 март 2020 г. Средствата са предвидени за възстановяване на дължими суми на клиенти и ще започнат да се изплащат от 13 септември 2021 г., след оценка на подадените заявления. Подадени са общо 120 заявления за безвъзмездна помощ.¹¹

През месец май 2021 г. служебното правителство прие и друга мярка, която директно подпомага туристическия бизнес. Програмата „Отново заедно“ за провеждане на шестдневни туристически пътувания на учениците се финансира от държавния

бюджет и е в размер на 15 000 000 лв.¹² Според наличната информация деца от около 300 училища са посетили различни дестинации по тази мярка, а над 330 места за настаняване са подпомогнати от мярката.¹³ От списъка с избрани дестинации прави впечатление, че редица училища са предпочели Слънчев бряг, Златни пясъци и Албена - макар в програмата министерството е подчертало като основни цели „повишаване на интелектуалното, емоционалното, социалното, духовно-нравственото и физическото развитие на учениците чрез дейности за тяхната обща подкрепа, опознаване, съхраняване и утвърждаване на българските национални традиции и културни ценности“. Дестинации със съмнителна репутация, като горе посочените, едва ли са подходящи за интелектуално, социално и духовно изграждане на ученици. Твърде странен е изборът и по отношение на цел - запознаване с традиции и културни ценности. Освен, ако не се имат предвид изобилието от примери за архитектурните предпочитания на съвременния ни бизнес елит, известни с термина „мутро-барок“ в района. За сметка на това обаче индустриалният, хотелиерският и ресторантьорският бизнес там е преобладаващ. Същевременно министър Балтова обяви, че „Отново заедно“ остава като мярка за подпомагане на туристическия бизнес и за зимния сезон.¹⁴

Изброените мерки не изчерпват всички предприети действия на правителството на Борисов и служебния кабинет с премиер Стефан Янев, но те са основни за туристическия сектор.

¹⁰ <https://esf.bg/opchr-udalzava-mjarkata-zaetost-za-teb-do-2022-g/>

¹¹ <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/novini/ministerstvo-na-turizma-shte-zapochne-izplashtane-na-subsidiyata-kum-turoperatorite>

¹² <https://www.mon.bg/bg/100998>

¹³ <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/novini/nad-330-mesta-za-nastanyavane-sa-podpomognati-po-programata-otnovo-zaedno>

¹⁴ <https://eurocom.bg/new/ministr-baltova-myarkata-otnovo-zaedno-za-uchenitsite-prodlzhava>

2

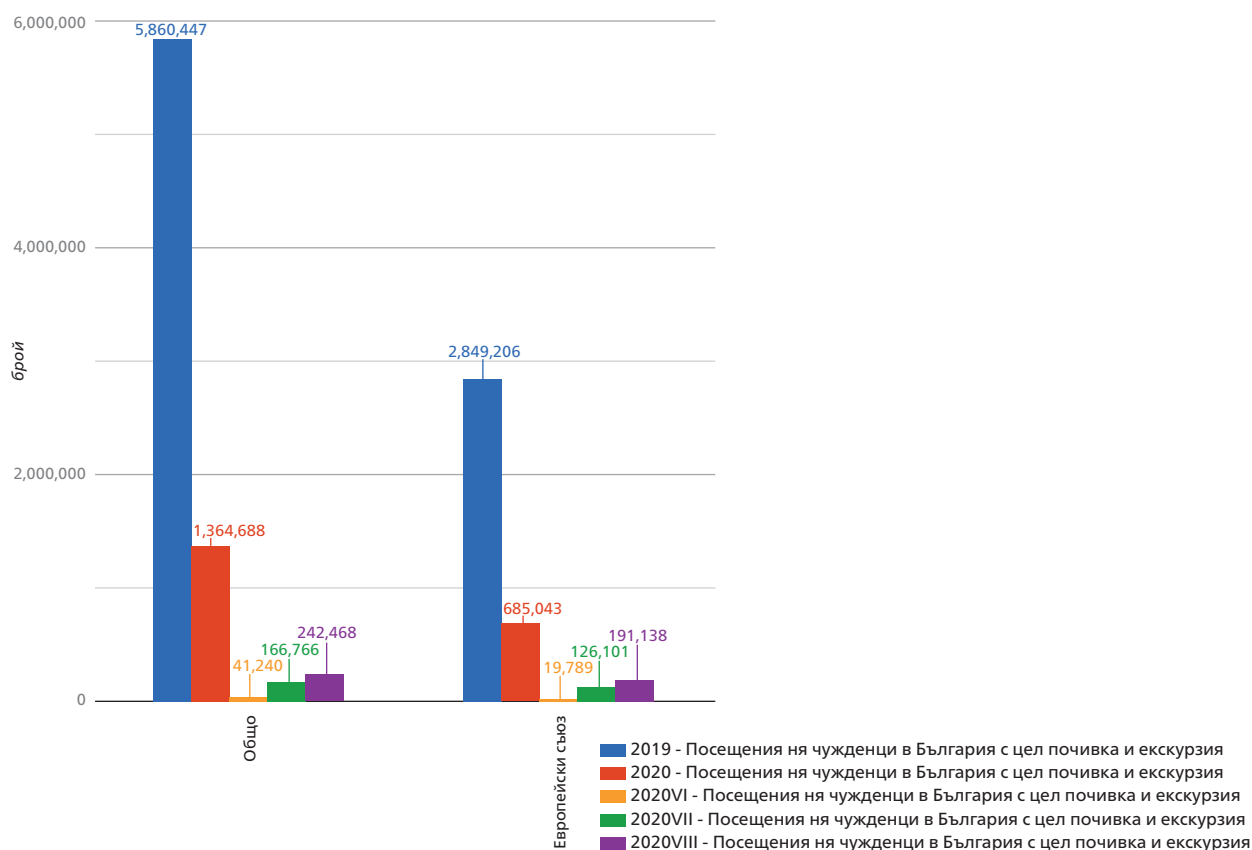
СЪСТОЯНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

През 2019 г. броят на чужденците посетили България с цел почивка и екскурзия е 5 860 447, докато през 2020 той спада до 1 364 688.¹⁵ Обяснимо най-осезаемият спад е за месеците април и май, когато страната посещават съответно едва 586 и 873 души. През летния сезон страната посещават едва 41 240 души през юни, 166 766 през юли и 242 468 през август. За сравнение за същия летен

период на 2019 г., страната са посетили съответно 769 662 чуждестранни туристи през юни, 1 156 828 през юли и 1 319 684 през август.¹⁶ От данните става ясно, че първата година от пандемията се отразява значително тежко на частта от туристическия сектор, разчитаща на присъствието на чуждестранни туристи - туроператорите и големите хотелски вериги.

Фигура 1

Посещения на чужденци в България 2008-2020

Източник: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=203

¹⁵ https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=203

¹⁶ https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=203

Какво обаче е положението през 2021 г.? Според НСИ, от януари до юли страната е посетена с цел почивка и екскурзия от 992 193 души.¹⁷ Само за юли месец чужденците, почиващи в България, са с 70% повече от същия месец предходната година.¹⁸ Броят на посетителите с цел почивка и екскурзия за месеца е 554 191 души, а общият брой на посетилите страната е над милион и двеста хиляди.¹⁹ Независимо, че половината посещения не са с туристическа цел, е логично да се предположи, че посещаващите страната с други цели също ще допринесат за печалбите на ресторантьори и хотелиери. За август все още данните не са налични, но вече са налице прогнози за силен туристически сезон. Още през март Директорът на Института по оценки и анализ на туризма, доцент Румен Драганов, предвиди двойно увеличение на чуждестранните туристи за летния сезон.²⁰ Според данни на министерството на туризма, за периода май-август чуждестранните туристи са близо 1.4 млн., което е двойно повече в сравнение с 2020 г.²¹

Едно обяснение е това, че през голяма част от сезона България бе считана за „зелена зона“ в ЕС. Според Драганов туристите се чувстват добре поради липсата на ограничения, за разлика от други държави, където са наложени строги противоепидемични мерки, като например изискване посетителите на заведения да са ваксинирани.

Друг основен фактор са почиващите българи в страната. През 2019 г. за туристически пътувания (без пакети) са изразходени 1 095 309 000 лв, а за 2020 г. - 891 196 000 лв. За храна, настанява-

не и транспорт разходите са 929 502 000 лв през 2019 г. и 734 393 000 лв през 2020 г. За сравнение за първите шест месеца на 2021 г. българите са дали 399 876 000 за туристически пътувания (без пакети) и 306 820 000 лв за храна настаняване и транспорт. Статистиката показва, че след значителен спад през 2020 г., тенденциите са към възвръщане на печалбите от сезона преди пандемията от почиващи български граждани в рамките на страната, за сектора хотелиерство и ресторантьорство. Самият Драганов твърди, че тази година българите почиващи в страната са многократно повече. Например, през месеците април, май и юни 2019 г., българите са изхарчили 196 384 000 лв за туристически пътувания, докато през 2021 г. за същия период, 255 174 000 лв.²²

През 2019 г. разходите за туристически пътувания на българи с страната, включително и с туристически пакети, са общо 1 172 486 000 лв, докато през 2020 г. са 974 892 000 лв. За разлика обаче от 2019 г., когато основната част от разходите са извън страната, като за туристически пакети в чужбина българите са изхарчили 203 701 000 лв, то през 2020 г. се бележи ръст на разходите за лични пътувания с туристически пакети в страната - от 77 177 000 лв до 83 969 000 лв. Това са най-високите стойности за целия период 2015-2020 г., с изключение на 2017.²³ Тази тенденция българите да избират родните курорти, вероятно принудени от епидемичната обстановка в света, се увеличава многократно през 2021 г. Според данни на министерството на туризма, за периода май-август българските туристи са били над 2.3 млн, което е 50% повече от предната година.

17 https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=1808

18 <https://www.economic.bg/bg/a/view/uli-donese-70-poveche-pochivashti-chujdenci-v-bylgarija>

19 <https://www.nsi.bg/bg/content/1967/посещения-на-чужденци-в-българия-по-цел-на-пътуването-и-по-страни>

20 <https://bnr.bg/post/101437061/rumen-draganov-branshat-e-gotov-i-ochakva-letnia-sezon>

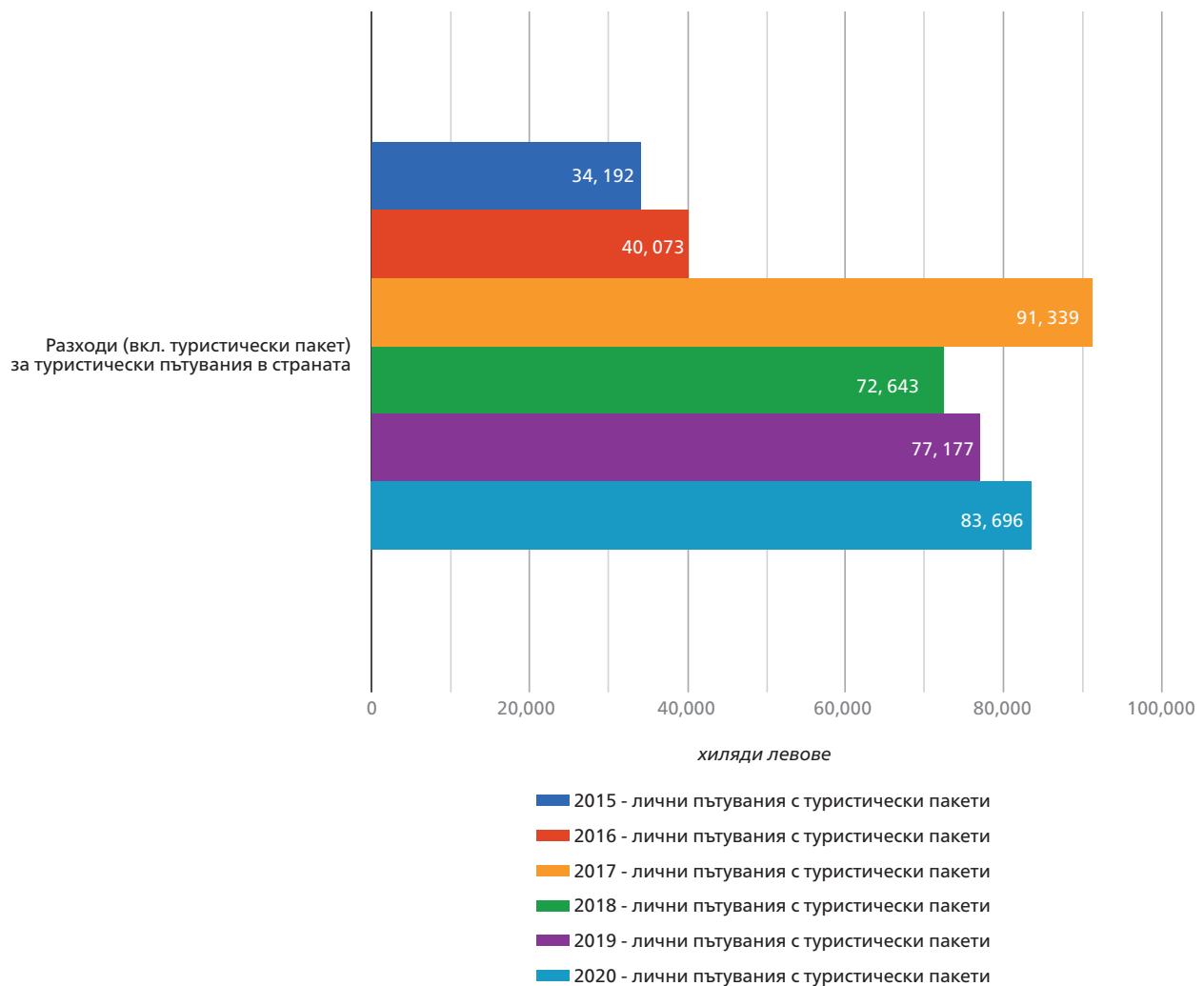
21 https://segabg.com/category-economy/bulgari-i-rumunci-spasiha-letnite-kurorti?fbclid=IwAR1V5j8HZhE2irm851taqN0CehKZ61m7qUvd2d366zoMAIBF_8Ch_eBMKTI

22 https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=712

23 [https://www.nsi.bg/bg/content/16051/%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8](https://www.nsi.bg/bg/content/16051/%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8;); https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=802

Фигура 2

Разходи по видове (включително туристически пакет) за туристически пътувания - годишни

Източник: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=802

Въпреки че се наблюдава осезаем спад на посещенията на чуждестранни туристи в сравнение с годините преди 2020-та, налице е и сравнителна компенсация. Ефектът от налагането на ограничения за международно пътуване се оказва положителен за ресторантьори и хотелиери, след като редица българи останаха по курортите на страната. Созопол например отчита рекордни приходи от данъци от туризъм.²⁴ Бургас също поставя рекорд по посещения и според Радосвета Стюарт, директор на общинското предприятие „Туризъм“ в Община Бургас. За разлика от други години, когато е бил по-скоро транспортен хъб, градът се е превърнал в предпочитана туристическа дестинация.²⁵ По непълни данни на Министерството на туризма от

седемнадесет общини, между които черноморските Несебър, Варна, Приморско, Бургас, Каварна, Царево, както и Столична, Банско, Разлог, Велинград, Велико Търново, за месец юли в тези конкретни общини са пренощували над 1 270 000 души.²⁶ За месец юни пренощувалите в тези общини са над 647 000, а за май над 421 000.

От данните виждаме, че докато през първата година на пандемията България не бе изключение от глобалните тенденции, като регистрира спад в туризма, то през 2021 г. картината е съвсем друга. Общият брой туристи, българи и чужденци, бележи ръст от над 70% в сравнение с 2020 г. За летния сезон някои общини, особено по Черноморието, са регистрирали рекордни печалби. Според Даниела Стоева по неокончателни данни общият брой туристи в местата за настаняване от 1 май почти до

²⁴ <https://www.economic.bg/bg/a/view/sozopol-otchete-rekordni-prihodi-ot-letnija-turisticheski-sezon>

²⁵ <https://bnr.bg/burgas/post/101520905/silen-turisticheski-sezon-v-burgas-ostrovat-shte-postavi-rekord-po-poseshhtamost>

²⁶ <https://www.tourism.government.bg/taxonomy/term/211>

края на август 2021 е близо 3,7 млн. За същия период броят на българските туристи в местата за настаняване е над 2,3 млн., отчитайки ръст от близо 50%. Броят на чуждестранните туристи пък е над 1,3 млн., или над два пъти повече. По неокончател-

ни данни за периода от 1 май почти до края на август 2021 броят на румънските туристи в местата за настаняване вече е около 590 хил., гостите от Полша са над 120 хил., немските туристи - над 107 хил., чехите - над 79 хил., украинците - над 87 хил.²⁷

²⁷ <https://www.monitor.bg/bg/a/view/d-r-daniela-stoeva-slujeben-zam-ministryr-na-turizma-nerealiziranite-prihodi-za-turizma-nadhvyrljat-6-mlrd-leva-281460>

3

НЕДОВОЛНЕНИЕ И ИСТИНСКИ ГУБЕЩЕТЕ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

3.1 НЕДОВОЛСТВО: ИСКАНИЯ И ПРОТЕСТИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

Въпреки успешният летен сезон за туристическия бизнес, представителите на индустриалния туризъм и корпоративните хотелски вериги отново излизат с искания към държавата за подпомагане. Макар точно тази категория да би трябвало да спада към „мазниките“, както се изказа бившият премиер Бойко Борисов,²⁸ именно представителите на този индустриален туризъм се чувстват най-потърпевши от епидемичната обстановка.

След като през август здравният министър в служебното правителство Стойчо Кацаров обяви намерението си за налагане на нови противоепидемични мерки, представителите на хотелиерския бранш заплашиха с протести и предявиха редица искания. На 20 август 2021 г. Кацаров въведе противоепидемична мярка за ограничаване до 50% използването на капацитета на определени обекти/мероприятия. Тази мярка обаче може да не се прилага при условие, че 100% от персонала в съответния обект и гостите е ваксинирани или преболедували COVID-19, или разполага с отрицателен резултат от проведено до 72 часа преди влизане в обекта/началото на мероприятията изследване с PCR тест. Зам.-председателят на Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация (БХРА), Веселин Налбантов, определи мерките като неизпълними и заяви, че са довели до напускане на „славянския“ персонал, поради страх от ваксинация.²⁹

Българската ресторантьорска и хотелиерска асоциация (БХРА) излезе с нови искания за подкрепа от държавата, наред с исканията за държавно облекчаване на рязко повишените сметки за електроенергия (които са резултат от

либерализирания пазар, продукт на същата идеология за свободен пазар, която и БРХА би трябвало да изповядва). Хотелиерите и ресторантьорите поискаха държавата да даде гаранции за нисколихвени кредити с гратисен период от седем години за туристическия сектор, които да се отпускат през Българската банка за развитие или Фонда на фондовете.³⁰

Националният борд по туризъм (НБТ) настоява държавата да осигури 60 млн. евро от допълнително отпуснатите 120 млн. от ЕК за малки и средни предприятия по Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации“ (ОПИК). Предвидените допълнителни средства са в размер на 2.7 млрд. евро и са предназначени за България, Италия, Испания, Унгария и Германия. Директорът на НБТ, Полина Карастоянова³¹, настоява половината от допълнителните средства да се дадат на българските хотели, заведения, туроператори, екскурзоводи и авиокомпании.³² Карастоянова настоява и за средства за реклама на България в чужбина за зимния сезон. Според НБТ, в останалите държави с тези средства основно ще бъде подпомогнат туризмът, като се дават примери за Германия, Унгария, Испания и Италия. Не е ясно обаче на базата на какви сравнителни анализи се правят подобни искания. Едно сравнение на загубите от туризъм за 2021 г. до месец май по данни на Световната организация по туризъм (UNWTO), показва, че България е най-малко пострадала от изброените държави. Докато в страната има 56% по-малко пристигнали туристи спрямо 2019 г., то в Унгария спадът е 73%, в Италия 83%, в Испания 89%, а в Герма-

²⁸ https://bulgaria.fes.de/fileadmin/user_upload/documents/publications/2021/Koi_specheli_i_koi_zagubi_ot_koronakrizata_v_Bulgaria_WEB_BG_01.pdf

²⁹ <https://bnr.bg/burgas/post/101516625/v-turisticheskiabransh-sa-v-stachna-gotovnost-zaradi-kovid-merkite>

³⁰ <https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/hotelieri-i-restorantiori-zaplasihi-sys-stachka-zaradinovite-zdravni-merki-334164/>

³¹ Карастоянова, която от скоро слага пред името си и титлата доктор, придобита от прословутия УНИБИТ, е започнала скромно от стюардеса, в последствие сменила партиите НДСВ, ГОРД и стигнала до председател на Комисията по култура и медиите, като депутат от Патриотичния фронт, медиите публикации я звързват и с олигарха Георги Гергов.

³² <http://www.bta.bg/bg/c/IF/id/2465607>

ния - 92%.³³ Както беше посочено, според Румен Драганов липсата на строги противоепидемични мерки и това, че бе в зелената зона, направи прави България предпочитана дестинация за редица туристи от Европа.

Карастоянова атакува служебния министър на туризма, Стела Балтова, като настоява следващият министър да е от бранша - може би имайки предвид себе си. На среща с Корнелия Нинова в края на август, отново БРХА и АЗБ поискаха безплатни PCR тестове за туристи.³⁴ Известно е, че такива не се предоставят безплатно дори за българските граждани³⁵.

Стана ясно също така, че двете най-големи асоциации в туристическия сектор - Алиансът на туристическата индустрия в България и Конфедерацията на българския туристически бизнес, сформират национален кризисен щаб за спасение на туризма.³⁶ Българската асоциация на заведенията, Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация и Сдружение на заведенията в България организираха успеха да мобилизират своите работници и да направят редица протести в страната срещу въведените от Стойчо Кацаров мерки в началото на септември 2021 г.³⁷

3.2 ПОЛОЖЕНИЕ НА РАБОТНИЦИТЕ В СЕКТОРА

Анализите на икономистите Ваня Григорова³⁸ и Даниела Пенкова³⁹ показват, че със своите мерки за преодоляване на кризата, които служебният кабинет наследи, предишното правителство остана вярно на про-бизнес пристрастията си. Това се отнася конкретно и за туристическия сектор, за който продължават да се правят редица отстъпки, но гаранция от, и най-вече контрол над работодателите, че средствата ще стигнат до работещите, няма. Както мерките 60/40 и 80/40, така и мерки като еднократна финансова помощ за малкия и средния бизнес, като 3/10 и 30/150, са отворени за различни форми на злоупотреби и корупция. Неясен е начинът, въз основа на който дадени фирми са получили средства от държавата, а тези за които има информация потвърждават опасенията за неправомерно подпомагане.⁴⁰ Конституирани по този начин, мерките всъщност дават безконтролна власт на работодателя как да разполага с предоставените пари от държавата, кои от служителите си да обезпечи и по какъв начин.

³³ Справките могат да се направят тук <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>

³⁴ <https://www.dnes.bg/notifikacii/2021/08/30/biznesyt-poiska-bezplatni-pcr-testove-ot-ninova.502134>

³⁵ <https://baricada.org/2021/06/03/upravlenie-sredstva-kriza/>

³⁶ <https://www.economic.bg/bg/a/view/sled-novite-covid-merki-turizmyt-sformira-nacionalen-krizisen-shtab>

³⁷ <https://coronavirus.bg/bg/merki/ogranichitelni-merki>

³⁸ http://www.bili-bg.org/cdir/bili-bg.org/files/BILI_ANALYSIS_COVID_19_SPENDING_F_1622644082.pdf

³⁹ https://bulgaria.fes.de/fileadmin/user_upload/documents/publications/2021/Koi_specheli_i_koi_zagubi_ot_koronakrizata_v_Bulgaria_WEB_BG_01.pdf

⁴⁰ http://www.bili-bg.org/cdir/bili-bg.org/files/BILI_ANALYSIS_COVID_19_SPENDING_F_1622644082.pdf

4

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Макар извънредните мерки на държавата да са насочени към запазване на работния персонал, липсва директно подпомагане на работещите с конкретна финансова помощ, както това се случи в редица европейски страни.⁴¹ Решението на българското правителство бе да предоставя помощ чрез медиатор – работодателите, а както показва анализът на Григорова, това породило редица злоупотреби. Би трябвало да се помисли не само за спасяване на печалбите, а и на персонала, на работниците в тези вериги. От анализа на Ваня Григорова за злоупотребите на работодатели става ясно, че можем да имаме сериозни опасения, че това не се случва. Основните губещи не са собствениците на хотели и ресторанти, а работниците им, за които държавата не е предоставила никакви механизми да бъдат защитени. Така формулирани, 60/40 и 80/20 предоставят пълна свобода на интерпретация и действие на работодателя, и никаква защита на работника.

Липсата на държавна защита на застрашените от безработица по време на криза, липсата на механизми за пряко финансово компенсиране на работниците, съчетана с липсата на държавен монетаризъм и контрол върху работодателите, е характерна за българската икономика по време на кризата, и се вижда много отчетливо в туристическия сектор. Тази уязвимост на работниците се използва от лобито на индустриалния туризъм за оказване на натиск върху държавата за повече отстъпки и за мобилизиране на работниците, като се твърди, че се действа от тяхно име (работещите нямат директен начин да поискат пакети с облекчения, както бе направено в много европейски държави). Въпреки това, както беше показано, няма никаква гаранция, че някоя от отстъпките, които държавата реши да направи, ще бъде от полза за работниците в сектора и техните семейства.

⁴¹ <https://www.bbc.com/news/business-52450958>

СПИСЪК НА ФИГУРИ

- 6 Фигура 1
 Посещения на чужденци в България 2008-2020
- 8 Фигура 2
 Разходи по видове (включително туристически пакет)
 за туристически пътувания - годишни

ЗА АВТОРИТЕ

Николай Драганов е журналист и анализатор с опит в редица електронни медии в България. Интересите му са му сферата на политиката, икономиката, борбата с бедността и неравенствата. Завършил е социология и маркетинг. Съавтор на документалния филм „Невидимите хора“, автор на редица анализи по социално-икономически теми, участник в различни граждански инициативи със социална насоченост.

Владимир Митев е журналист международник. Работил е в списание „Тема“ между 2008 г. и 2015 г. Основател е на двуезичния румънско-български блог „Мостът на приятелството“. Негови статии и преводи са излизали в агенция БГНЕС, списанията A-specto, „Икономика“, блога на „Солидарна България“ и други. Публикувал е и в различни румънски медии. Докторант по иранска литература в Софийския университет. Поддържа на български, румънски, английски и други езици блога „Персийският мост на приятелството“.

Даниела Пенкова е завършила „Икономика на развитието“ във Флорентинския университет, „Публични финанси“ в Икономически университет - Варна, като понастоящем е докторант в Катедра „Обща икономическа теория“ в същия университет.

Мирена Филипова е журналист, политически PR, автор на документални филми. В последните години интересите ѝ са насочени към анализ на политическия живот, изборната система и кампанийната дейност в България. Координатор е на инициативата „Да спрем машината за неравенство“ и участник в други граждански инициативи. Работила като парламентарен сътрудник в няколко състава на Народното събрание. Член на Сдружение „Солидарна България“.

Филип Буров е завършил магистратура по съвременна история в Софийския университет. Има над десет години опит като журналист, специализиращ в сферите на международните отношения, конфликти и макроикономика. Работил е в медии като агенция „Фокус“, вестник „Пари“ и вестник „Капитал Daily“. Международен редактор е в сайта „Барикада“.

Божин Трайков е доктор по социология от Университет на Алберта, Канада и магистър по Комуникации от Университет Саймън Фрейзър, Канада. Интересите му са в областта на политическата икономика и идеологиите, като конкретно е изследвал връзката между неолиберализъм и форми на национализъм в България. Автор на статии в сп. dВЕРСИЯ, „Барикада“ и други медии.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<https://bulgaria.fes.de>

Заявки / Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Настоящата публикация е част от серия регулярни социално-икономически анализи, съсредоточени върху предизвикателствата пред обществата, произтичащи от ковид кризата в България и по света. С това изследване Фондация Фридрих Еберт и „Ба-

рикада“ си поставят за цел запълнят празнината в обществения и медийния дискурс по въпроси, на които към момента малко се обръща внимание или умишлено се пренебрегват.

<https://bulgaria.fes.de>

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ БАРОМЕТЪР

Ефекти от пандемията и държавната политика върху туристическия сектор

Предизвиканата от пандемията криза имаше опустошителни последици за туристическия сектор в цял свят през 2020 г., като България не правеше изключение.

През летния туристически сезон на 2021 г., обаче, туризмът в страната постигна рязко възстановяване, като някои общини дори отчетоха рекордни приходи от туризъм.

Туристическият бранш може да се възползва от много от извънредните мерки за подпомагане, предлагани от държавата, но не са предвидени гаранции, че средствата ще стигнат до работниците

Повече информация по темата ще намерите тук:
<https://bulgaria.fes.de>